

निर्दिष्टीकरण पाठ्यक्रम तथा योजना २०८३

नेपाली

कक्षा :आठ

शिक्षालाई प्रयोगात्मक र व्यावहारिक बनाउँदै भाषिक सीप र सिर्जनाले रङ्ग भर्न सकियो भने मात्र आजको समयले मागेको शिक्षा प्रदान गर्न सकिन्छ, भन्ने मान्यतालाई आत्मसात् गरी माध्यमिक तहको शिक्षाले बहन गरेको लक्ष्यलाई केन्द्रीकृत गर्दै राष्ट्र उपयोगी र चेतनापरक शिक्षण पद्धति अगाँली यो पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक शिक्षण प्रक्रिया र विस्तृतीकरण योजना तयार गरिएको छ । यस प्रणालीको सिद्धान्तमा रही शिक्षण प्रक्रिया अगाडि बढाउन सकिएमा पक्कै पनि विद्यार्थीको ज्ञान र व्यवहारमा प्रगतिमूलक कार्य हुनेछ, भन्ने आशा र विश्वास समेत लिइएको छ ।

प्रथम त्रैमासिक परीक्षा

क्र.स.	क्षेत्र	भाषिक सिप			भाषिक पुनरुत्पादन		
		विधा तथा विषयवस्तु	सुनाइ तथा बोलाइ	पढाइ	लेखाइ	शब्दभण्डार	भाषिक संरचना र वर्णविन्यास
१	गीति कविता (देशभक्ति / श्रम) शहिदहरूको सम्झनामा	१.१ सुनाइ र विषयवस्तुका वारेमा धारणा निर्माण र अन्तरक्रिया १.२ छलफल र प्रश्नोत्तर १.३ विषयवस्तुमा आधारित छलफल, प्रश्न निर्माण र उत्तर प्रस्तुति १.४ विषयवस्तुको मौखिक पुनर्कथन	१.१ लयबद्ध पठन १.२ संरचना पहिचान १.३ सन्दर्भ बोध १.४ पाठको विषयवस्तु बोध र प्रश्नोत्तर	१.१ श्रुतिलेखन १.२ गद्यमा रूपान्तरण १.३ प्रश्नोत्तर र भाव वर्णन १.४ संरचनाको अनुकरण १.५ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१.१ लयात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१.१ नाम शब्दको पहिचान र प्रयोग १.२ सर्वनाम शब्दको पहिचान र प्रयोग १.३ नाम र सर्वनामबिचको सङ्गति १.४ नाम र सर्वनामको क्रियापदसँगको सङ्गति १.५ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग ह्रस्व इकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्यमा)	सामर्थ्य
२	कथा (ऐतिहासिक) साकार सपना	२.१ सुनाइ तथा परिवेश र सिलसिला पहिचान २.२ विषयवस्तुको सिलसिलाबद्ध प्रस्तुति २.३ विचार निर्माण, छलफल र प्रश्नोत्तर २.४ कथाकथन वा घटनावर्णन २.५ कल्पनामा आधारित अनुमान	२.१ समयबद्ध सस्वर पठन २.२ मौन पठन र प्रश्नोत्तर २.३ संरचना, पात्र र घटना पहिचान २.४ पाठको विषयवस्तु बोध र प्रश्नोत्तर	२.१ चरित्र वर्णन र तुलना २.२ घटनाक्रम टिपोट र मिलान २.३ सार लेखन २.४ प्रश्नोत्तर, व्याख्या २.५ समीक्षा लेखन २.६ श्रुतिलेखन तथा अनुच्छेद रचना २.७ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	२.१ पर्यायवाची शब्दको पहिचान र प्रयोग	२.१ विशेषण शब्दको पहिचान र प्रयोग २.२ भेदक र भेदयबिच सङ्गति २.३ विशेषण र विशेष्यबिच सङ्गति २.४ सामान्य, प्रेरणार्थक र नाम धातुको पहिचान र प्रयोग २.५ समापक र असमापक क्रियाको पहिचान र प्रयोग २.६ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग दीर्घ इकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्यमा)	सम्भावना
३	जीवनी (राष्ट्रिय) स्वामी प्रपन्नाचार्य	३.१ सुनाइ र मुख्य विषयवस्तु पहिचान ३.२ संरचना र भाषाशैली पहिचान ४.३ घटनाक्रम पहिचान, धारणा निर्माण र प्रस्तुति ३.४ व्यक्तित्व वर्णन ३.५ छलफल, प्रश्नोत्तर तथा अनुमान	३.१ समयबद्ध सस्वर पठन ३.२ मौन पठन र प्रश्नोत्तर ३.४ संरचना पहिचान ३.५ घटनाक्रम पहिचान ३.६ लक्ष्य निर्धारण र प्रस्तुति	३.१ घटनाक्रम मिलान ३.२ व्यक्तिवृत्त लेखन ३.३ सार लेखन ३.४ प्रश्नोत्तर ३.५ व्यक्तिवृत्त लेखन ३.६ अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ३.७ बूँदा टिपोट र सारांश लेखन ३.८ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	३.१ विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	३.१ पूर्णविराम, अल्पविराम, अर्धविराम, प्रश्न चिह्न, उद्गार चिह्न, योजक चिह्न, कोष्ठक चिह्न, निर्देश चिह्न ३.२ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग ह्रस्व उकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्यमा)	मूल्याङ्कन

४	व्यावहारिक लेखन (व्यावसायिक चिठी)	४.१ सुनाइ र संरचना एवम् शैली पहिचान ४.२ सुनाइ र विषयवस्तुमा आधारित प्रश्न निर्माण ४.३ छलफल र प्रश्नोत्तर ४.४ देखेका, सुनेका र अनुभवमा आधारित विषयवस्तुमा मौखिक वर्णन	४.१ समयबद्ध सस्वर पठन ४.२ मौन पठन र प्रश्नोत्तर ४.३ ढाँचा र संरचना पहिचान ४.४ पाठको विषयवस्तु बोध तथा प्रश्नोत्तर ४.५ सन्देश ग्रहण र प्रतिक्रिया	४.१ विषयको बुँदा टिपोट र सार प्रस्तुति ४.२ सन्दर्भ, परिवेश, आवश्यकता र औचित्यका आधारमा सन्देशमूलक पाठ रचना ४.३ प्रश्नोत्तर ४.४ प्रत्युत्तर लेखन	४. समूहवाची र श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	४.१ लिङ्ग, वचन, आदर र पुरुषका आधारमा कर्ता र क्रियापदको सङ्गति ४.२ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग दीर्घ ऊकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्यमा)	आश्चर्य	
५	निबन्ध (निजात्मक) मानव अधिकार	५.१ सुनाइ र संरचना पहिचान ५.२ विषयवस्तुको सार प्रस्तुति ५.३ छलफल र प्रश्नोत्तर ५.४ विषयवस्तु टिपोट र मौलिक प्रस्तुति ५.५ पाठसँग सम्बन्धित ज्ञान, स्मरण, अनुभव र अनुभूतिको वर्णन ५.६ कुनै पनि विषयमा निजात्मक अभिव्यक्ति,	५.१ समयबद्ध सस्वर पठन ५.२ प्रश्नोत्तर ५.३ संरचना पहिचान ५.४ घटनाक्रम पहिचान ५.५ पाठको विषयवस्तु बोध ५.६ भाव ग्रहण	५.१ विषयवस्तुको सार प्रस्तुति ५.२ प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५.३ प्रश्न निर्माण र उत्तर लेखन ५.४ अनुच्छेद लेखन ५.५ सान्दर्भिक विषयवस्तुमा काल्पनिक लेखन ५.६ बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ५.७ अनुच्छेदपूरण ५.८ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	५.१ समावेशक-समावेश्य शब्दको पहिचान र प्रयोग	५.१ वर्तमान, भूत र भविष्यत कालको पहिचान र प्रयोग ५.२ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (व/व/ओ)	५.१ वर्तमान, भूत र भविष्यत कालको पहिचान र प्रयोग ५.२ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (व/व/ओ कारण र प्रभाव	

दोस्रो त्रैमासिक परीक्षा

६	कथा (सामाजिक) अमर पुत्र	६.१ सुनाइ र सूचना तथा विषयवस्तु बोध ६.२ विषयवस्तुको मौखिक वर्णन र अन्तरक्रिया ६.३ छलफल तथा प्रश्नोत्तर ६.४ सन्दर्भ र परिवेश अनुकूल हुने गरी विचार निर्माण र अभिव्यक्ति ६.५ श्रुतिबोध र विचारको सङ्कथन	६.१ समयबद्ध सस्वर पठन ६.२ मौन पठन र प्रश्नोत्तर ६.३ संरचना, परिवेश, पात्र र घटना पहिचान तथा चरित्र चित्रण ६.४ पाठको विषयवस्तु बोध ६.५ प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान	६.१ पात्र पहिचान र चरित्र तुलना ६.२ घटनाक्रम मिलान ६.३ सार लेखन ६.४ प्रश्नोत्तर र निर्दिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या ६.५ तार्किक र समीक्षा लेखन ६.६ श्रुतिलेखन, अनुच्छेद रचना ६.७ अनुकरणात्मक कथा लेखन ६.८ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	६.१ अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	६.१ अपूर्ण पक्षको पहिचान र प्रयोग ६.२ द्वित्व शब्द पहिचान र प्रयोग ६.३ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (य/ए)	पश्चाताप	
७	संवाद पदमार्ग	७.१ सुनाइ र अन्तरक्रिया ७.२ विचार निर्माण र प्रस्तुति ७.३ छलफल र प्रश्नोत्तर ७.४ विषयवस्तुको सार प्रस्तुति ७.५ विषयवस्तुमा आधारित प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान	७.१ समयबद्ध सस्वर पठन ७.२ मौन पठन र प्रश्नोत्तर ७.३ संरचना, पात्र र घटना पहिचान ७.४ पाठको विषयवस्तु बोध	७.१ पात्र पहिचान ७.२ परिवेश वर्णन ७.३ सार लेखन ७.४ श्रुतिलेखन ७.५ प्रश्नोत्तर, तार्किक लेखन र विषयवस्तुका आधारितमा व्याख्या ७.६ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	७.१ अनेकार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	७.१ पूर्ण पक्षको पहिचान र प्रयोग ७.२ अज्ञात र अभ्यस्त पक्षको पहिचान र प्रयोग ७.३ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (ऋ/रि)	उदाहरण सहितको पुष्ट्याई	

८	कविता (सामाजिक) फर्क आफ्नै देश	८.१ सुनाइ र भाषाशैली पहिचान ८.२ विषयक्षेत्रमा आधारित ज्ञान, स्मरण र अनुभवको वर्णन ८.३ तथ्य, मूल्य तथा विचार ग्रहण र प्रतिक्रिया ८.४ अनुमान, कल्पना र विषय वर्णन	८.१ ल्यबद्ध पठन ८.२ ढाँचा र संरचना पहिचान ८.३ सन्दर्भ बोध ८.४ पाठको विषयवस्तु बोध ८.५ सन्दर्भ सामग्रीको प्रयोगबाट अन्य पद्य कविता वाचन	८.१ श्रुति लेखन ८.२ गद्यमा रूपान्तरण ८.३ प्रश्नोत्तर र भाव वर्णन ८.४ सार लेखन ८.५ निर्धारित पङ्क्तिको भाव व्याख्या ८.६ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	८.१ ल्युतावाची शब्दको पहिचान र प्रयोग	८.१ कारकको पहिचान र प्रयोग (कर्ता, कर्म, करण, सम्प्रदान, अपादान, अधिकरण) ८.२ विभक्तिको पहिचान र प्रयोग (ले, लाई, द्वारा, देखि, बाट, को/का/की, रो/रा/री, नो/ना/नी, मा) ८.३ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (छ/क्ष)	सम्मान		
९	प्रबन्ध (वाणिज्य) नेपालको वैदेशिक व्यापार	९.१. सुनाइ र विषयवस्तुका बारेमा मौखिक प्रतिक्रिया ९.२ छलफल र प्रश्नोत्तर ९.३ पाठगत सन्देश अनुमान ९.४ कल्पनामा आधारित भई थप सन्दर्भ र विषय विस्तार ९.५ निर्धारित विषय वा सन्दर्भमा आधारित वर्णन	९.१ समयबद्ध सस्वर पठन ९.२ संरचना पहिचान ९.३ सन्दर्भ बोध ९.४ पाठको विषयवस्तु बोध र प्रश्नोत्तर	९.१ विषयवस्तुको सार लेखन ९.२ प्रश्नोत्तर ९.३ प्रश्न निर्माण र उत्तर लेखन ९.४ श्रुति लेखन तथा अनुच्छेद लेखन ९.५ सान्दर्भिक विषयक्षेत्रमा आधारित विश्लेषणात्मक लेखन ९.६ बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ९.७ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	९.१ प्राविधिक/ पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग	९.१ शब्दवर्ग को पहिचान र प्रयोग (क) क्रियायोगी (समयवाचक, स्थानवाचक, रीतिवाचक, परिमाणवाचक) (ख) नामयोगी (समय, स्थान, रीति, दिशा, सहभाव) ९.२ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (श,ष,स)	सुभाव		
१०	मनोवाद हजुरआमाको जन्मोत्सव	१०.१ सुनाइ र सन्दर्भ पहिचान १०.२ विषयवस्तुका आधारमा विचार निर्माण र संवेगात्मक सचेततासहितको प्रस्तुति १०.३ विषयवस्तुको सार प्रस्तुति १०.४ छलफल र प्रश्नोत्तर १०.५ मनोवादको विषयवस्तु चयन र प्रस्तुति	१०.१ समयबद्ध सस्वर पठन १०.२ ढाँचा र संरचना पहिचान १०.३ सार पहिचान १०.४ पाठको विषयवस्तु बोध १०.५ शैली अनुसरण	१०.१ मुख्य मुख्य विषयवस्तुको बुँदा टिपोट १०.२ पाठको सार लेखन १०.३ श्रुतिलेखन १०.४ प्रश्नोत्तर १०.५ निर्धारित शीर्षकमा मनोवाद लेखन	१०.१ प्यायवाची र विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१२.१ संयोजक (सापेक्ष र निरपेक्ष) को पहिचान र प्रयोग १२.२ विस्मयादिबोधक (आश्चर्य, प्रशंसा, तिरस्कार, शोक) को पहिचान र प्रयोग १२.३ निपातको पहिचान र प्रयोग १०.४ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (ग्यँ/ज्ञ)	समस्या को प्रस्तुति		
११	कथा (बाल मनोविज्ञान) एकजोर जुत्ता	११.१ सुनाइ र संरचना पहिचान ११.२ शैली अनुकरण ११.३ संवेगात्मक प्रस्तुतिसहित मौखिक अन्तरक्रिया ११.४ सञ्चार तथा अभिव्यक्तिका क्रममा स्वाभाविक भाषाशैलीको उपयोग ११.५ छलफल र प्रश्नोत्तर ११.६ पात्र पहिचान चरित्र वर्णन	११.१ समयबद्ध सस्वर पठन ११.२ मौन पठन र प्रश्नोत्तर ११.३ संरचना पहिचान ६.४ पाठको विषयवस्तु बोध ११.५ सन्देश ग्रहण ११.६ प्रश्नोत्तर	११.१ पात्र पहिचान रतुलना ११.२ परिवेश वर्णन ११.३ सार लेखन ११.४ प्रश्नोत्तर र निर्धारित पङ्क्तिको व्याख्या ११.५ तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ११.६ श्रुतिलेखन, अनुच्छेद रचना ११.७ कथापूरण ११.८ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित	११.१ अनेकार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	११.१ वाक्य परिवर्तन (क) लिङ्गका आधारमा वाक्य परिवर्तन (ख) वचनका आधारमा वाक्य परिवर्तन ११.२ समस्त शब्दको पहिचान र प्रयोग ११.३ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (हलन्त, अजन्त)	सोधपुछ		
तेस्रो त्रैमासिक परीक्षा									
१२	जीवनी (अन्तर्राष्ट्रिय) जुनको ताबेई	१२.१ सुनाइ र मुख्य मुख्य विषय वा तथ्य बोध १२.२ घटनाक्रम पहिचान र प्रस्तुति १२.३ सुनाइ र व्यक्तिवृत्त वर्णन	१२.१ समयबद्ध सस्वर पठन १२.२ मौन पठन र प्रश्नोत्तर	१२.१ घटनाक्रम मिलाउन १२.२ सार लेखन १२.३ प्रश्नोत्तर १२.४ अनुकरणात्मक जीवनी लेखन	१२. प्राविधिक /पारिभाषिक शब्दको पहिचान र	१२.१ पुरुषका आधारमा वाक्य परिवर्तन १२.२ आदरका आधारमा वाक्य परिवर्तन १२.३ उपसर्ग (अ, अन, अनु, अभि, उप, प्र, अव, उत्, वे, वि, वि, सह, गैर)	इच्छा		

		१२.४ श्रुति विश्लेषण १२.५ प्रश्नोत्तर, छलफल, अनुमान १२.६ धारणा निर्माण र प्रस्तुति १२.७ कल्पनामा आधारित व्यक्तिवृत्त वर्णन	१२.३ संरचना पहिचान १२.४ घटनाक्रम पहिचान १२.५ प्रेरणा ग्रहण र लक्ष्य निर्धारण	१२.५ बूँदा टिपोट र सारांश लेखन १२.६ व्यक्तिवृत्त लेखन १२.७ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	प्रयोग	१२.४ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (चन्द्रबिन्दु		
१३	कविता (प्रकृतिपरक) प्यारो प्रकृति	१३.१ सुनाइ र प्रतिक्रिया १३.२ लयबोध र ढाँचा पहिचान १३.३ विषयवस्तुको सार प्रस्तुति १३.४ छलफल र प्रश्नोत्तर १३.५ विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया १३.६ सम्बन्धित विषयवस्तुको विस्तार	१३.१ लय र संरचना पहिचान १३.२ भाव पहिचान र प्रश्नोत्तर १३.३ पाठको विषयवस्तु बोध १३.४ सन्देश पहिचान र टिपोट	१३.१ गद्य कविता सङ्कलन र लेखन १३.२ विषयवस्तु विस्तार १३.३ प्रश्नोत्तर र भाव विस्तार १३.४ स्वानुभवका आधारमा धारणा निर्माण र लेखन १३.५ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१३. सिङ्गो शब्दको पहिचान र प्रयोग	१३.१ करण र अकरण १३.२ प्रेरणार्थक र अप्रेरणार्थक क्रियापदको पहिचान र प्रेरणार्थक क्रियापदमा परिवर्तन १३.३ प्रत्यय -अक्कड, अत्, अक, आलु, ईय, इलो, इक, औना, आवट, एली, ता, आहा) १३.४ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (शिरबिन्दु	विनयशि लता	
१४	दैनिकी शैक्षिक भ्रमण	१४.१ सुनाइ र प्रतिक्रिया १४.२ विषयवस्तुको सार प्रस्तुति १४.३ छलफल र प्रश्नोत्तर १४.४ स्वानुभवका आधारमा आफ्नो संस्कृतिको पहिचान र प्रस्तुति १४.५ मूल्यमान्यताको पहिचान र तार्किक प्रस्तुति	१४.१ आशय, सन्दर्भ र विषयवस्तुका आधारमा सस्वर पठन १४.२ संरचना पहिचान १४.३ घटनाक्रम पहिचान १४.४ पाठको विषयवस्तु बोध र प्रश्नोत्तर १४.५ घटना तथा सन्दर्भको सिलसिलाबद्ध प्रस्तुति	१४.१ घटनाक्रम मिलान १४.२ सार लेखन १४.३ श्रुतिलेखन १४.४ प्रश्नोत्तर १४.५ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१४.१ मौलिक र आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१४.१ शब्दवर्ग, काल र पक्ष, लिङ्ग, वचन, पुरुष, आदर, करण/अकरण पुनरावृत्ति १४.२ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (पञ्चम वर्ण	दैनिकी वर्णन	
१५	यात्रा वर्णन से गुम्बाको सुन्दरता	१५.१ सुनाइ र विषयवस्तु बोध १५.२ समान सन्दर्भ र क्षेत्रका आधारमा विषयवस्तुको तुलना १५.३ विषयवस्तुको सार निर्माण र कथन १५.४ छलफल र प्रश्नोत्तर १५.५ विषयवस्तु टिपोट र प्रस्तुति १५.६ विषयक्षेत्रमा आधारित ज्ञान र अनुभवको वर्णन	१५.१ समयबद्ध सस्वर पठन १५.२ संरचना पहिचान १५.३ सन्दर्भ बोध १५.४ पाठको विषयवस्तु बोध प्रश्नोत्तर	१५.१ प्रश्नोत्तर १५.२ आफूले गरेको भ्रमणको सिलसिलाबद्ध लेखन १५.३ निर्दिष्ट शीर्षकका आधारमा विषयवस्तुको वर्णन	१५.१ पद तथा पदावलीको पहिचान र प्रयोग	१५.१ सरल, संयुक्त, मिश्र वाक्य पहिचान र प्रयोग १५.२ वाक्य संश्लेषण र विश्लेषण १५.३ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (पदयोग)	विषय विस्तार	
१६	व्यावहारिक लेखन (सम्पादकलाई चिठी) सम्पादकलाई चिठी	१६.१ सुनाइ र संरचना पहिचान १६.२ ढाँचा र शैली अनुकरण १६.३ विषयवस्तुको मौखिक प्रस्तुति र अन्तरक्रिया १६.४ सञ्चार तथा अभिव्यक्तिका क्रममा स्वाभाविक भाषाशैलीको उपयोग १६.५ छलफल र प्रश्नोत्तर	१६.१ समयबद्ध सस्वर पठन १६.२ मौन पठन र छलफल १६.३ संरचना पहिचान १६.४ पाठको विषयवस्तु बोध १६.५ सन्देश ग्रहण १६.६ प्रश्नोत्तर	१६.१ प्रश्नोत्तर १६.२ प्रश्न निर्माण १६.३ लेखन ढाँचा र शैली अनुकरण १६.४ प्रत्युत्तर लेखन १६.५ निर्देशनका आधारमा वाक्य परिवर्तन १६.६ सन्दर्भ, परिवेश, आवश्यकता र औचित्यका आधारमा सन्देशमूलक पाठ रचना	१६.१ अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१६.१ सामान्यार्थ १६.२ आजार्थ १६.३ सम्भावनार्थ १६.४ इच्छार्थ १६.५ सङ्केतार्थ १६.६ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (पदवियोग)	निर्देशन	

प्रि वि एल इ

१७	कथा (सामाजिक) डल्लेखोला	१७.१ सुनाइ र अन्तरक्रिया १७.२ विषयवस्तुका आधारमा धारणा निर्माण र प्रस्तुति १७.३ प्रश्नोत्तर, छलफल, कथाकथन र घटना वर्णन १७.४ अनुमान, कल्पना र निष्कर्ष १७.५ सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा विषयवस्तुलाई भिन्न दृष्टिकोणबाट वर्णन	१७.१ गति वृद्धिका लागि समय निर्धारण गरी सस्वर पठन १७.२ मौन पठन र छलफल १७.३ संरचना, पात्र र घटना पहिचान १७.४ पाठको विषयवस्तु बोध	१७.१ पात्र पहिचान र तुलना १७.२ घटनाक्रम मिलान १७.३ सार लेखन १७.४ प्रश्नोत्तर १७.५ तार्किक र समीक्षा लेखन १७.६ श्रुतिलेखन, तथा अनुच्छेद रचना १७.७ सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१७.१ सङ्क्षिप्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१७.१ वाच्य परिवर्तन (क) कर्तृवाच्य (ख) कर्मवाच्य (ग) भाववाच्य १७.२ वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग (र का विभिन्न रूपको प्रयोग)	अनिच्छा	
----	-------------------------------	--	---	---	--	---	---------	--

द्रष्टव्यः

#. पूर्व वि.एल.इ परीक्षा माघ १८ गतेदेखि हुने भएकाले सो भन्दा अगावै सम्पूर्ण पाठहरू शिक्षण गरिसक्नुपर्ने छ ।

प्रथम त्रैमासिक परीक्षादेखि नै विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार प्रश्न सोधिने भएकाले सोहीअनुरूप व्याकरण शिक्षण गर्नुपर्ने छ ।

उल्लिखित कार्यघण्टा अनुमानित हुन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेको कार्यघण्टा र विद्यालय सञ्चालन दिन मिलान गर्नुपर्ने भएकाले उपलब्ध कार्यदिन र समय तालिकाअनुसार आवश्यक समायोजन गरी सम्पूर्ण पाठ्यवस्तु सम्पन्न गर्नुहुन अनुरोध गरिन्छ ।

नेपाली विषय वस्तुको क्षेत्र तथा क्रम र विस्तृतीकरण (कक्षा ९)

प्रथम त्रैमासिक परीक्षा

क्र.स	विधा/क्षेत्र	बोध	अभिव्यक्ति	भाषिक संरचना र वर्णविन्यास	भाषिक प्रकार्य
१.	कविता (पद्य) (प्रकृतिपरक) मेघ विजुलीविवाह	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, लय, अनुप्रास पहिचान ४. कविताको भावबोध ५. विषयवस्तुको अनुमान र कल्पना ६. सन्दर्भ र सन्देश बोध ७. लयको पहिचान ८. नेपाली अक्षरको पहिचान	१. व्याकरणिक पदक्रमअनुसार गद्यमा रूपान्तरण २. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया ३. प्रश्नोत्तर र भाव विस्तार ४. भावार्थ लेखन ५. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना र प्रस्तुति ६. शब्दकोशको प्रयोग	१. नाम, सर्वनाम र विशेषण शब्दको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : द्वस्व इकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्य)	विनम्रता
२.	कथा (सामाजिक) स्वादकथा	१. शब्द उच्चारण र अर्थबोध २. सस्वर र मौन पठन ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. सन्देश बोध ५. सामाजिक/सांस्कृतिक विषयवस्तुको बोध ६. नेपाली अक्षरको पहिचान र प्रयोग ७. पाठमा प्रयुक्त उखान, टुक्का र अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ६. अनुकरणात्मक कथा लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना लेखन	१. धातुको पहिचान र प्रयोग २. धातुको कृदन्त रूपको पहिचान ३. सकर्मक र अकर्मक क्रियाको पहिचान र प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : दीर्घ ईकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्य)	तुलना

३.	निबन्ध (कृषि) करेसाबारी	२. शब्द उच्चारण र अर्थबोध १. सस्वर र द्रुत पठन ३. संरचना पहिचान ४. पाठगत सन्दर्भ र विषयवस्तु बोध ५. भाव बोध ६. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/पारिभाषिक शब्द (कृषि) को पहिचान र प्रयोग	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्यात्मक प्रस्तुति २. समीक्षात्मक लेखन ३. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र सन्देशको प्रस्तुति ४. वर्णनात्मक अनुच्छेद लेखन ५. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ६. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. क्रियायोगी, नामयोगी, संयोजक, निपात र विस्मयादिबोधको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ह्रस्व उकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्य)	कामप्रति को प्रति बद्धता	
४.	व्यावहारिक लेखन (निवेदन) भाइलाई चिठी	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, ढाँचा र शैली पहिचान ४. पाठको विषयवस्तु बोध ५. सन्देश ग्रहण ६. शुभकामना, बधाई र श्रद्धाञ्जली तथा समवेदनाको संरचना बोध ७. आगन्तुक शब्द, सिङ्गो शब्द र सङ्क्षिप्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. लेखन ढाँचा र शैली अनुकरण २. प्रश्नोत्तर ३. इमेल, म्यासेन्जर, टेलिफोनबाट सन्देश प्रवाह ४. शुभकामना, बधाई र श्रद्धाञ्जली तथा समवेदना लेखन ५. सन्देशमूलक स्वतन्त्र रचना	१. तत्सम, तद्भव र आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग २. मूल र व्युत्पन्न शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : दीर्घ ऊकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्य)	स्वागत र आतिथ्य	

दोस्रो त्रैमासिक परीक्षा

५.	जीवनी (राष्ट्रीय) सत्यमोहन जोशी	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. घटनाक्रम पहिचान ५. व्यक्तित्वको पहिचान ६. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट विषयवस्तु बोध ७. सन्देश बोध ८. विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम मिलान २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. व्यक्तिवृत्त लेखन ४. समीक्षात्मक लेखन ५. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ६. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना लेखन	१. उपसर्गद्वारा शब्द निर्माण (बद, ना, अधि, अनु, अभि, अति, अव, अप, उप, उत्, दुर, दुस्, नि, निर, परा, परि, प्र, प्रति, वि, सम् २. प्रत्ययद्वारा शब्द निर्माण (अक्कड, आइ, आउ, आली, आलु, आवट, आहा, इया, इलो, ई, एली, ओट, ली, ले, अक, अन, इक, ता, ति, य) ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : चन्द्रबिन्दु र शिरबिन्दु	प्रेरणा	
६.	संवाद (वाणिज्य/पर्याव रण) पर्यावरण सन्तुलन	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, पात्र र घटना पहिचान ४. शैली पहिचान ५. पाठको विषयवस्तु बोध ६. सन्देश ग्रहण ७. वाणिज्य/पर्यावरण क्षेत्रका शब्दको अर्थ पहिचान ८. मौलिक र आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग ९. श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. पाठगत परिवेशको लिखित तथा मौखिक वर्णन २. प्रश्नोत्तर, तार्किक लेखन र विषयवस्तुमा आधारित व्याख्या ३. निर्देशित संवाद लेखन ४. विषयवस्तुको चित्रात्मक प्रस्तुति ५. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. समस्त शब्दको पहिचान र प्रयोग २. द्वित्व शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : पञ्चम वर्ण	निष्कर्ष पहिचान	

७.	कथा (लोक) कालजित र अजङ्गको राक्षसकोकथा	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ५. कल्पनामा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ६. सन्देश बोध ७. पाठमा प्रयुक्त उखान र टुक्काको पहिचान र प्रयोग	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. कालको पहिचान र प्रयोग २. सामान्य, अपूर्ण र पूर्ण पक्षको पहिचान र प्रयोग ३. अज्ञात पक्ष र अभ्यस्त पक्षको पहिचान र प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ब/व	समीक्षा	
८.	कविता (गीति) (देशप्रेम) सारङ्गीमा देश	१. शब्द उच्चारण र शब्दार्थबोध २. लयबद्ध पठन ३. संरचना पहिचान ४. प्रश्नोत्तर ५. विषयको क्रम, भाषा र अनुप्रासको पहिचान ६. पद्यांशको बोध ७. विषयवस्तुको बोध र धारणा निर्माण ८. भावबोध ९. सन्दर्भ र सन्देश बोध १०. पर्यायवाची शब्दको पहिचान र प्रयोग ११. विपरीतार्थी शब्द र समान ध्वनियुक्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया २. गद्यमा रूपान्तर ३. संरचनाको अनुकरणात्मक लेखन ४. भाव विस्तार ५. सन्देश लेखन ६. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. क्रियाको भाव वा अर्थको पहिचान र प्रयोग २. पदक्रम ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : हलन्त, अजन्त	स्नेह र प्रशंसा	

९.	नियान्त्रा कञ्चनजङ्घा लाई नियाल्दा	१. सस्वर र द्रुत पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. सन्दर्भ बोध ५. पाठको विषयवस्तु बोध ६. सन्देश ग्रहण ७. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ८. अनेकार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुत ३. समीक्षात्मक लेखन ४. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र सन्देशको प्रस्तुति ५. निजात्मक अनुच्छेद लेखन ६. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. संरचना र अर्थका आधारमा कारकको पहिचान र प्रयोग २. विभक्तिको पहिचान र प्रयोग ३. उद्देश्य र विधेय पहिचान तथा यसको विस्तार ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : य/ए	अपेक्षा र विश्वास	
----	--	---	---	--	-------------------	--

तेस्रो त्रैमासिक परीक्षा

१०.	वक्तृता व्यक्तित्वविका समाविद्यालय को भूमिका	१. संरचना र शैली पहिचान २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. पाठको विषयवस्तु बोध ४. तार्किक धारणा निर्माण ५. सन्देश बोध ६. दैनिकीको बोध ७. प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. संवेगात्मक सचेततासहितको तर्क प्रस्तुति २. लेखन ढाँचा र शैली अनुकरण ३. प्रश्नोत्तर ४. बुँदा टिपोट ५. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र लेखन ६. दैनिकी लेखन	१. लिङ्ग र आदर सङ्गति २. लिङ्ग र आदरका आधारमा वाक्यान्तरण ३. पुरुष र वचन सङ्गति ४. पुरुष र वचनका आधारमा वाक्यान्तरण ५. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : श, ष, स	नेतृत्व	
११.	कथा (सामाजिक) समय पीडा	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. सन्देश बोध ५. सामाजिक/ सांस्कृतिक विषयबोध ६. पाठमा प्रयुक्त अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ६. अनुकरणात्मक कथा लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. प्रेरणार्थक क्रिया २. सामान्य वाक्य र प्रेरणार्थक वाक्य ३. लेख्य चिह्नको पहिचान र प्रयोग (पूर्णविराम, अल्पविराम, अर्धविराम, प्रश्नवाचक, उद्गार, कोष्ठक, निर्देशक र उद्धरण चिह्न) ४. वर्णविन्यासो पहिचान र प्रयोग : पदयोग	सान्त्वना र प्रोत्साहन	
१२.	जीवनी (अन्तर्राष्ट्रिय) माइकल फेराडे	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र घटनाक्रम पहिचान ४. व्यक्तित्व पहिचान ५. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट विषयवस्तु बोध ६. आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम मिलान २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. समीक्षात्मक लेखन ४. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ५. व्यक्तिवृत्त लेखन ६. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. सरल, संयुक्त र मिश्र वाक्यको पहिचान र प्रयोग २. सङ्केतका आधारमा सरल, संयुक्त र मिश्र वाक्यमा परिवर्तन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : पदवियोग	व्यक्तिवृत्त मूल्याङ्कन	

१३.	व्यावहारिक लेखन (कार्यालयीय चिठी) वडा कार्यालयलाई चिठी	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र शैली पहिचान ४. पाठको विषयवस्तु बोध ५. सन्देश ग्रहण ६. विद्युतीय सामग्रीबाट विषयवस्तु बोध ७. पर्यायवाची शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. ढाँचा र शैली अनुकरण निवेदन लेखन २. प्रत्युत्तर लेखन ३. प्रश्नोत्तर ४. निमन्त्रणाको नमुना लेखन ५. सूचना लेखन ६. टिप्पणी लेखन	१. वाक्य संश्लेषण र विश्लेषण २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : छ्य/क्ष	शुभेच्छा	
-----	--	--	---	---	----------	--

वार्षिक परीक्षा

१४.	निबन्ध (संस्कृति) नेपालीलोक बाजा	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. सन्दर्भ बोध ५. भावबोध ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ७. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग (संस्कृति) ८. युग्म शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुत ३. समीक्षात्मक लेखन ४. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र सन्देशको प्रस्तुति ५. सूचनामूलक अनुच्छेद लेखन ६. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. करण - अकरण क्रियापदको पहिचान र प्रयोग २. सङ्केतका आधारमा करण-अकरण परिवर्तन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग: ग्यँ/ञ	अवस्था वर्णन	
-----	--	--	--	---	--------------	--

१५.	गद्यकविता (समाज/श्रम) आमाको तस्विर	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, भाषा, लय बोध ४. विषयवस्तु बोध र धारणा निर्माण ५. विषयवस्तुको अनुमान तथा कल्पना ६. शब्दार्थ, सन्दर्भ र सन्देश बोध ७. विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. व्याकरणिक पदक्रममा रूपान्तरण २. विषयवस्तुमा आधारित छलफल ३. प्रश्नोत्तर र भाव वर्णन ४. समीक्षात्मक लेखन ५. विद्युतीय सञ्चारमा उपलब्ध कवितात्मक सामग्रीको सङ्कलन र कक्षा प्रस्तुति ६. भावमय अनुच्छेद लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. कर्तृवाच्य र भाववाच्यको पहिचान र प्रयोग २. कर्तृवाच्य र भाववाच्यबिच वाक्यान्तरण ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : रि/ऋ	परिकल्पना	
१६.	कथा (बालमनोविज्ञान त) भविष्यनिर्माण	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. पाठसँग सम्बन्धित ज्ञान र स्मरण ५. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ६. कल्पनामा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ७. सन्देश बोध ८. मानवीय र मानवेत्तर पात्रको संवेग बोध ९. पाठमा प्रयुक्त टुक्का र अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	२. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. संवेगात्मक प्रस्तुतिसहित मौखिक अन्तरक्रिया ५. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ६. सार लेखन ७. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ८. अनुकरणात्मक कथा लेखन ९. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. कर्मवाच्यको पहिचान र प्रयोग २. कर्तृवाच्यबाट कर्म र भाव, कर्म र भाववाच्यबाट कर्तृवाच्यमा परिवर्तन ३. कृदन्त र तद्धितान्त शब्द तथा यसको निर्माण प्रक्रियाको पुनरावृत्ति ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग :(‘र’ का विभिन्न रूपको प्रयोग)	सोधपुछ	

द्रष्टव्यः

प्रथम त्रैमासिक परीक्षादेखि नै विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार प्रश्न सोधिने भएकाले सोहीअनुरूप व्याकरण शिक्षण गर्नुपर्ने छ ।

उल्लिखित कार्यघण्टा अनुमानित हुन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेको कार्यघण्टा र विद्यालय सञ्चालन दिन मिलान गर्नुपर्ने भएकाले उपलब्ध कार्यदिन र समय तालिकाअनुसार आवश्यक समायोजन गरी सम्पूर्ण पाठ्यवस्तु सम्पन्न गर्नुहुन अनुरोध गरिन्छ ।

नेपाली विषयवस्तुको क्षेत्र तथा क्रम र विस्तृतीकरण (कक्षा १०)

प्रथम त्रैमासिक परीक्षा

क्र.सं.	विधा/क्षेत्र	बोध	अभिव्यक्ति	भाषिक संरचना र वर्णविन्यास	भाषिक प्रकार्य	कार्यघण्टा / पिरियड
१.	कविता (पद्य) (नीति चेतनामूलक) उज्यालो यात्रा	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र लय पहिचान ४. विषयवस्तुको क्रम, अनुप्रास युक्त, भाषाको बोध ५. विषयवस्तुको बोध र धारणा निर्माण ६. विषयवस्तुको अनुमान र कल्पना ७. सन्दर्भ, भाव र सन्देश बोध ८. उच्चार्य र लेख्य वर्ण पहिचान ९. छन्द बोध १०. पर्यायवाची शब्द र विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. व्याकरणिक पदक्रमअनुसार गद्यमा रूपान्तरण २. विषयवस्तुमा आधारित छलफल ३. प्रश्नोत्तर र भाव विस्तार ४. सन्देश लेखन ५. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना र कक्षा प्रस्तुति	१. पदवर्गको पहिचान र प्रयोग २. पदवर्ग विचलन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ह्रस्व इकार (सुरु, विच र अन्त्य)	विनयशीलता	
२.	कथा (ऐतिहासिक/ पौराणिक) घर भगडा	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. विषयवस्तुको बोध र सार प्रस्तुति ५. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ७. सन्देश बोध ८. शब्दकोशको प्रयोग ९. पाठमा प्रयुक्त उखान, टुक्का र अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. धातुको पहिचान र प्रयोग २. धातुको कृदन्त रूपको पहिचान ३. सकर्मक र अकर्मक क्रियाको पहिचान र प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : दीर्घ ईकार (सुरु, विच र अन्त्य)	आज्ञा वा आदेश	

३.	निबन्ध (वस्तुपरक चिकित्सा) चिकित्सा विज्ञान र आयुर्वेद चिकित्सा	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ५. सन्दर्भ बोध ६. पाठको विषयवस्तु र सन्देश बोध ७. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/ पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग (चिकित्सा)	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुत ३. समीक्षात्मक लेखन ४. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाका अध्ययनबाट विषयवस्तुको प्रस्तुति ५. वस्तुपरक अनुच्छेद लेखन ६. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. उपसर्गद्वारा शब्द निर्माण (अ, अन, कु, बि, गैर, बद, ना, अधि, अनु, अभि, अति, अव, अप, आ, उप, उत्, दुर, दुस्, नि, निर, परा, परि, प्र, प्रति, वि, सम्, सु २. कृदन्त र तद्धितान्त शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. प्रत्ययद्वारा शब्द निर्माण (अक्कड, अत्, अन्त, आइ, आइँ, आउ, आली, आलु, आवट, आहा, इयार, इया, इलो, ई, उवा, ए, एली, ती, ओ, ओट, ली, ले, अक, अन, अनीय, इक, इत, ईन, ता, तव्य, ति, त्व, मय, वान्, मान्, य) ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ह्रस्व उकार (शब्दको सुरु, बिच र अन्त्य)	कारण र प्रभाव	
४.	मनोवाद यस्तो कहिल्यै नहोस्	१. सस्वर पठन र संवेगात्मक प्रस्तुति २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र शैली पहिचान ४. घटना पहिचान र प्रयोग ५. पाठको विषयवस्तु बोध ६. सन्देश बोध ७. विज्ञापनको ढाँचाबोध ८. विभिन्न प्रकारका फारामको ढाँचा पहिचान ९. लघुतावाची शब्द र समूहवाचक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. लेखन ढाँचा र शैली अनुकरण २. प्रश्नोत्तर ३. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र लेखन ४. विभिन्न प्रकारका फाराम लेखन ५. विज्ञापन लेखन ६. फाराम लेखन	१. समास र विग्रहको पहिचान र प्रयोग २. द्वित्व शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : दीर्घ ऊकार (शब्दको सुरु, बिच र अन्त्य)	अनुभूति	

५	जीवनी (राष्ट्रीय) लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. घटनाक्रम पहिचान ५. व्यक्तिवृत्त बोध ६. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट थप विषयवस्तु बोध ७. लक्ष्य निर्धारण ८. सन्देश बोध ९. सिङ्गो शब्द र सङ्क्षिप्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. समीक्षात्मक लेखन ४. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ५. सार लेखन ६. व्यक्तिवृत्त लेखन ७. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ८. पाठक प्रतिक्रिया ९. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. अर्थ र संरचनाका आधारमा कारकको पहिचान र प्रयोग २. विभक्तिको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : छ्य/क्ष	अभिप्रेरण	
६	वादविवाद अधिकार ठुलो कि कर्तव्य ठुलो	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. पाठको विषयवस्तुका आधारमा अनुमान ५. सार पहिचान ६. श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया २. तार्किक अभिव्यक्तिको बुँदा टिपोट ३. विषयवस्तुको खण्डनमण्डन ४. छलफल र प्रश्नोत्तर गरी वादविवाद लेखन ६. निर्धारित शीर्षकमा वादविवाद लेखन ७. उद्घोषणको ढाँचा पहिचान र लेखन	१. कालको पहिचान र प्रयोग २. सामान्य, अपूर्ण र पूर्ण पक्षको पहिचान र प्रयोग ३. अज्ञात पक्ष र अभ्यस्त पक्षको पहिचान र प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : पदयोग	सम्प्रेषण	
दोस्रो त्रैमासिक परीक्षा						
७	कथा (मनोवैज्ञानिक) शत्रु	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, परिवेशको पहिचान ४. पात्र पहिचान र तुलना ५. विषयवस्तुको बोध र सार प्रस्तुति	१. घटनाक्रम टिपोट २. चरित्रको मानसिक अवस्थाको वर्णन र तुलना ३. पाठगत परिवेश वर्णन	१. क्रियाको भावको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : पदवियोग	उत्सुकता	

		<p>६. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष</p> <p>७. सन्देश बोध</p> <p>८. कथामा प्रयुक्त अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग</p> <p>९. अनेकार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग</p>	<p>४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या</p> <p>५. सार लेखन</p> <p>६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन</p> <p>७. अनुकरणात्मक कथा लेखन</p> <p>८. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना</p>			
८	<p>कविता (गीति)</p> <p>(श्रम/संस्कृति)</p> <p>नेपाली हाम्रो श्रम र सिप</p>	<p>१. लयबद्ध पठन</p> <p>२. शब्द उच्चारण र अर्थबोध</p> <p>३. संरचना पहिचान</p> <p>४. गीति कविताको लयबोध</p> <p>५. विषयवस्तुको बोध र धारणा निर्माण</p> <p>६. गीति कविताको भावबोध</p> <p>७. सन्दर्भ र सन्देश बोध</p> <p>८. प्रश्ननिर्माण र उत्तर पहिचान</p> <p>९. गीत र गजलको संरचना बोध</p> <p>१०. श, ष, स वर्ण प्रयोग भई बनेका शब्दको पहिचान</p> <p>११. समान ध्वनि र समान संरचनयुक्त शब्दको पहिचान र प्रयोग</p>	<p>१. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया</p> <p>२. प्रश्नोत्तर र भाव वर्णन</p> <p>३. तार्किक तथा समीक्षात्मक लेखन</p> <p>४. गीति कविता सङ्कलन र प्रस्तुति</p> <p>५. संरचनाको अनुकरण</p> <p>६. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना</p>	<p>१. उद्देश्य र विधेय पहिचान तथा यसको विस्तार</p> <p>२. सरल र जटिल (संयुक्त र मिश्र) वाक्यको पहिचान</p> <p>३. सरल, संयुक्त र मिश्र वाक्यको वाक्यान्तरण</p> <p>४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : श, ष, स</p>	सम्मान	
९	<p>निबन्ध (आत्मपरक कानुन/शिक्षा)</p> <p>मेरो देशको शिक्षा</p>	<p>१. सस्वर र मौन पठन</p> <p>२. शब्द उच्चारण र अर्थबोध</p> <p>३. संरचना पहिचान</p> <p>४. सन्दर्भ बोध</p> <p>५. पाठको विषयवस्तु बोध</p> <p>६. सन्देश बोध</p> <p>७. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट थप विषयवस्तु बोध</p> <p>८. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको</p>	<p>१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या</p> <p>२. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र सन्देशको प्रस्तुति</p> <p>३. निजात्मक अनुच्छेद लेखन</p> <p>४. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन</p> <p>५. समीक्षात्मक लेखन</p> <p>६. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित</p>	<p>१. वाच्य (कर्तृ, कर्म र भाव) को पहिचान र प्रयोग</p> <p>२. कर्तृवाच्यबाट कर्मवाच्य र कर्मवाच्यबाट कर्तृवाच्यमा परिवर्तन</p> <p>३. कर्तृवाच्यबाट भाववाच्य र भाववाच्यबाट कर्तृवाच्यमा प्रयोग</p> <p>४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : य/ए</p>	दृष्टिकोण	

		पहिचान र प्रयोग (कानुन/शिक्षा)	स्वतन्त्र रचना			
१०	व्यावहारिक लेखन (व्यावसायिक चिठी)	१. सस्वर पठन र विषयवस्तु बोध २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, ढाँचा र शैली पहिचान ४. सन्देश बोध ५. मौलिक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. व्यावसायिक पत्रको ढाँचा र शैली अनुकरण २. प्रत्युत्तर लेखन ३. विद्युतीय पत्रमार्फत सन्देश प्रवाह ४. निर्देशित पत्र रचना अभ्यास ५. सम्पादकलाई चिठी लेखन ६. समाचार लेखन र प्रस्तुति ७. घटना टिपोट र रिपोर्टिङ	१. करण - अकरण क्रियापदको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ब/व	आह्वान	
११	कथा (सामाजिक) कर्तव्य कथा	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, परिवेशको पहिचान ४. पात्र पहिचान र तुलना ५. विषयवस्तुको बोध र सार प्रस्तुति ६. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ७. सन्देश बोध ८. उखान र टुक्काको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. चरित्र वर्णन र तुलना ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना ९. अन्य कथाको समीक्षा	१. नाम धातुको पहिचान र प्रयोग २. सामान्य वाक्य र प्रेरणार्थक वाक्यको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : रि/ऋ	सम्भावना	

१२	जीवनी (अन्तर्राष्ट्रिय) पाब्लो पिकासो	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. घटनाक्रम पहिचान ५. व्यक्तिवृत्त बोध ६. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट थप विषयवस्तु बोध ७. लक्ष्य निर्धारण ८. सन्देश बोध ९. आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. समीक्षात्मक लेखन ४. प्रेरणा प्रस्तुति ५. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ६. व्यक्तिवृत्त लेखन ७. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ८. खोज तथा परियोजनामा आधारित जीवनी लेखन	१. प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष कथनको पहिचान र प्रयोग २. उक्ति परिवर्तन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ग्यँ/ज्ञ	उत्साह	
१३	निबन्ध (हास्यव्यङ्ग्य) पखोस्	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. पाठको विषयवस्तु बोध ५. सन्दर्भ र सन्देश बोध ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ७. पाठमा प्रयुक्त हास्यव्यङ्ग्य शैली पहिचान ८. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग ९. मौलिक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. विषयवस्तुको पहिचान २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुति ३. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ४. समीक्षात्मक लेखन ५. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र सन्देशको प्रस्तुति ६. टिप्पणी लेखन ७. सारांश लेखन ८. हास्यव्यङ्ग्य शैलीमा स्वतन्त्र रचना	१. पदसङ्गति -लिङ्ग, वचन, पुरुष, आदर) को पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : हलन्त, अजन्त	व्यङ्ग्य	
अन्तिम परीक्षा						
१४	एकाङ्की (सांस्कृतिक/ सामाजिक) घरको माया	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. पाठको विषयवस्तु बोध ४. संरचना, परिवेश, पात्र र घटना पहिचान ५. संवाद गठन र	१. पाठको अभिनयात्मक प्रस्तुति २. पात्रको भूमिका वर्णन र चरित्र चित्रण ३. घटना र परिवेश वर्णन ४. सन्देश प्रस्तुति	१. व्याकरणिक कोटिका आधारमा वाक्यान्तरण २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : चन्द्रबिन्दु/शिरबिन्दु	संवेग	

		अभिनयात्मकताको बोध ६. सन्देश बोध ७. सामाजिक/सांस्कृतिक क्षेत्रका शब्दको पहिचान र प्रयोग ८. विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	५. पात्रका संवेगात्मक अवस्थाको संवादात्मक प्रस्तुति ६. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना			
१५	कविता (गद्य) (समाज/ मानवमूल्य) गाउँमाथि एउटा कविता	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र लय पहिचान ४. विषयवस्तुको क्रम र भाषाको बोध ५. बोध र विषयवस्तुका वारेमा धारणा निर्माण ६. विषयवस्तुको अनुमान र कल्पना ७. शब्दार्थ, सन्दर्भ र सन्देश बोध ८. प्रकृतिपरक विषयवस्तुको भावबोध ९. पञ्चम वर्ण प्रयोग भई बनेका शब्दको पहिचान १०. युग्म शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. व्याकरणिक पदक्रममा रूपान्तरण २. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया ३. भाव र विचार वर्णन ४. सन्देश लेखन ५. प्रश्नोत्तर र व्याख्या अनुकरणत्मक कविता लेखन ६. सम्बन्धित विधा र शैलीमा स्वतन्त्र रचना तथा प्रस्तुति	१. पदक्रम -व्याकरणिक र आलङ्कारिक) पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : पञ्चम वर्ण	सद्भाव	
१६	कथा (सामाजिक) आयाम	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, परिवेश र पात्र पहिचान ४. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ५. सन्देश बोध ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ७. पाठमा प्रयुक्त उखान टुक्का पहिचान र प्रयोग ८. समावेशक र समावेश्य शब्द पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. चरित्र वर्णन र तुलना ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. वाक्य संश्लेषण र विश्लेषण २. लेख्य चिह्नको पहिचान र प्रयोग -पूर्णविराम, अल्पविराम, अर्धविराम, प्रश्नवाचक, उद्गार, कोष्ठक, निर्देश, उद्धरण चिह्न, विकल्पबोधक) ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : 'र' का विभिन्न रूपको प्रयोग	समस्या समाधान	

१७	सन्दुक रुइत (राष्ट्रिय जीवनी)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. घटनाक्रम पहिचान ५. व्यक्तिवृत्त बोध ६. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट थप विषयवस्तु बोध ७. लक्ष्य निर्धारण ८. सन्देश बोध ९. सिङ्गो शब्द र सङ्क्षिप्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. समीक्षात्मक लेखन ४. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ५. सार लेखन ६. व्यक्तिवृत्त लेखन ७. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ८. पाठक प्रतिक्रिया ९. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. वाच्य (कर्तृ, कर्म र भाव) को पहिचान र प्रयोग २. कर्तृवाच्यबाट कर्मवाच्य र कर्मवाच्यबाट कर्तृवाच्यमा परिवर्तन ३. कर्तृवाच्यबाट भाववाच्य र भाववाच्यबाट कर्तृवाच्यमा प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : य/ए	मूल्याङ्कन	
----	----------------------------------	---	--	---	------------	--

द्रष्टव्यः

कक्षा १०को अन्तिम परीक्ष मङ्सिर १८ गतेदेखि सञ्चालन हुने भएकाले सो परीक्षा अगावै सम्पूर्ण पाठहरू शिक्षण गरिसक्नुपर्ने छ ।

प्रथम त्रैमासिक परीक्षादेखि नै विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार प्रश्न सोधिने भएकाले सोहीअनुरूप व्याकरण शिक्षण गर्नुपर्ने छ ।

पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेको कार्यघण्टा र विद्यालय सञ्चालन दिन मिलान गर्नुपर्ने भएकाले उपलब्ध कार्यदिन र समय तालिकाअनुसार आवश्यक समायोजन गरी सम्पूर्ण पाठ्यवस्तु सम्पन्न गर्नुहुन अनुरोध गरिन्छ ।